

Sotsiaalkaitseministri määruse „Vaimse tervise teenuse toetus kohalikule omavalitsusele 2024. aastal“ eelnõu seletuskiri

1. Taustinfo

1.1. Sissejuhatus

Määrusega toetatakse kohalikes omavalitsustes (edaspidi KOV) vaimset tervist toetavate teenuste osutamist. Toetusmeede on jätk aastatel 2021–2023 rakendatud samasisulisele toetusmeetmele¹ ning see rakendub paralleelselt KOV-idele ja esmatasandi tervisekeskustele suunatud psühholoogi palga- ja juhendamistoetusega. 2023. aastal kasutas toetusmeedet 60% KOV-idest. 2023. aasta detsembri alguse seisuga on meetmest toetusi antud 1 645 022,84 euro ulatuses. 2024. aasta meetme kavandatav arvestuslik maht on 1 000 000 eurot.

Võrreldes 2023. aasta toetusmeetme määrusega on 2024. aasta määruses ette nähtud toetuse taotleja omapoolne panus omafinantseeringu näol. Muus osas sisulisi muudatusi tehtud ei ole.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Toetusmeetme kavandamisel ja kujundamisel konsulteeriti KOV-idega, sealhulgas nendega, kes kasutasid sama toetusmeedet 2023. aastal, ning Riigi Tugiteenuste Keskusega (edaspidi RTK).

Määruse ja selle seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna kogukonna teenuste koordinaator Kaidy Aljama (kaidy.aljama@sm.ee; tel 5913 7973) ja Riigi Tugiteenuste Keskuse tööturu ja hoolekande talituse juhataja Ülle Luide ([ylle.luide@rtk.ee](mailto:yлле.luide@rtk.ee); tel 663 2015).

Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Lily Mals (lily.mals@sm.ee; tel 626 9199).

Määruse on keeleteimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Määrusega kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel uus rakendusakti terviktekst.

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu

Paragrahvis 1 sätestatakse määruse kohaldamisala. Määrusega kehtestatakse KOVidele vaimse tervise teenuse toetuse andmise tingimused ja kord. Tegevusega jätkatakse sellisel kujul viimast aastat, et minna järk-järgult üle jätusuutlikumale lahendusele. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2023–2027 on järgmine tegevuspõhimõte (punkt 9.2.4): laiendada vaimse tervise nõustamise ja kaasnevate teenuste kättesaadavust. Selle eesmärgi saavutamise üheks ülesandeks on kogukonnatasandi vaimse tervise jätkusuutlik rakendusmudel. 2021. aastal valminud vaimse tervise roheline raamatu ühe ettepaneku kohaselt (ptk 4, ettepanek 11) tuleks tugevdada vaimse tervise teenuseid kogukonna tasandil ja tervishoius erinevate sekkumiste ja meetmetega, et tagada inimestele elukohalähedane, õigeaegne ja kvaliteetne abi.

¹ [Sotsiaalkaitseministri 13. veebruari 2023. a määrus nr 4 „Vaimse tervise teenuse toetus kohalikule omavalitsusele 2023.aastal“](#) ja [sotsiaalkaitseministri 13. veebruari 2023. a määrus nr 5 „Psühholoogi palga- ja juhendamistoetus kohalikule omavalitsusele ja esmatasandi tervisekeskusele 2023. aastal“](#).

Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu² andmed viitavad vaimse tervise probleemide ulatuslikule levikule Eesti rahvastikus. Enesekohaste hinnangute põhjal on depressioonirisk kuni ligi neljandikul ja üldistunud ärevushäire risk kuni igal viiendal täiskasvanul. Venemaa agressioon Ukrainas ja kaasnenud energiakriis ning kõrge inflatsioonitase hoiavad üleval inimeste stressitaset ja seega ka survet inimeste vaimsele tervisele. Eelnevalt johtuvalt on Eesti elanike vaimse tervise toetamiseks põhjendatud jätkata kohalikul tasandil kodulähedase abi pakkumisega ka 2024. aastal.

Paragrahv 2 defineeritakse kesksed määruses kasutatavad terminid. Võrreldes 2023. aasta määrusega on *psühholoogi* definitsioonist välja jäetud nõue, et teenuse pakkumisel peab psühholoogil olema psühholoogias magistrikraad või vähemalt samaväärne kvalifikatsioon. Teenuste vahetult osutava isiku haridusliku ja kutsealase ettevalmistuse piisavust hindab komisjon määruse lisaks oleva hindamiskriteeriumite täpsustatud kirjelduse alusel.

Paragrahv 3 sätestab toetuse eesmärgi. Toetust antakse eesmärgiga parandada kohalikul tasandil vaimse tervise teenuse pakkumist, et seeläbi toetada Eesti elanike psühhosotsiaalset heaolu ja vaimset tervist.

Paragrahv 4 sätestab toetuse andmise perioodi ja toetatava tegevuse. Säte piiritleb seega ühelt poolt toetusperioodi – toetust antakse nende kulude katteks, mis tekivad 2024. kalendriaastal. Toetuse andmise periood on seotud 2024. aasta riigieelarvega, mistõttu on toetus seotud üksnes nimetatud kalendriaastal toimuvate tegevustega.

Teisalt piiritletakse toetatavate tegevuste iseloom: toetust antakse vaimse tervise teenuse osutamiseks kaasnevate kulude katteks. Vastavalt määruse §-s 2 sätestatud definitsioonile on vaimse tervise teenus kahe teenuse – psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi – koondnimetus. Psühholoogiline abi on definitsioonide kaudu rangelt piiritletud, sellena kvalifitseerub vastavat kvalifikatsiooni omava spetsialisti rakendatav inimesele või inimrühmale suunatud professionaalne tegevus, mille eesmärk on leevendada düstressi ning parandada vaimset tervist ja heaolu. Seevastu psühhosotsiaalne abi on määruses defineeritud oluliselt avaramalt ehk inimeste psühhosotsiaalset heaolu parandavate tegevustena, mida pakuvad oma pädevuse piires selleks asjakohase ettevalmistuse saanud isikud.

Paragrahv 5 sätestab taotlusvooru avamise ja sulgemise alused. Taotlusvooru avamise kuupäeva teatab toetuse andja pärast määruse Riigi Teatajas avaldamist. Taotlusvooru on avatud kuni toetuse eelarveliste vahendite lõppemiseni, kuid kõige kauem 30. novembrini. Nagu eespool selgitatud, on õigus saada toetust tagantjärele kulude eest, mis on tehtud alates 1. jaanuarist 2024. Taotlusvooru sulgemine hiljemalt novembri lõpus võimaldab teha 2024. aasta meetme taotluste hindamised ja arveldused sama kalendriaasta raames. Pikk periood annab taotlejatele arvestatava ajaraami, et kaaluda taotlusvoorus osalemist.

Sotsiaalministeerium teavitab RTK-d taotlusvooru eelarvest hiljemalt järgmisel tööpäeval määruse Riigi Teatajas avaldamisest arvates. RTK avaldab taotlusvooru info enda kodulehel. Toetuseks eraldatud eelarve ammendumise korral suletakse taotlusvooru ning vastav teave avaldatakse RTK kodulehel hiljemalt järgmisel tööpäeval sulgemisotsuse tegemisest arvates.

Kui on vajadus ja võimalus, saab enne tähtpäeva suletud taotlusvooru uuesti avada. Sotsiaalministeerium teavitab täiendavatest vahenditest ja taotlusvooru avamise võimalikkusest toetuse andjat. Toetuse andja avaldab taotlusvooru avamise teabe veebilehel. 2023. aastal ammendus taotlusvooru eelarve juba kaks kuud pärast toetusmeetmete avamist, mistõttu suleti toetusmeede enne määruses sätestatud tähtpäeva.

---

² [Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu konsortsium \(2022\). Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu lõpparuanne. Tallinn, Tartu: Tervise Arengu Instituut, Tartu Ülikool.](#)

Määruse täitmise korraldamiseks vajalikud tegevused viiakse ellu toetusmeetmete vahenditest. Vaimse tervise teenuse toetusega seotud administreerimiskulude katteks võib kasutada kuni 28 070 eurot taotlusvoorude eelarvest.

Paragrahv 6 sätestab toetuse taotlemise üldised alused. Toetuse taotlemine toimub alates taotlusvoorude avamisest kuni selle sulgemiseni. Taotleja esitab 2024. aastal toetuse saamiseks taotluse RTK e-toetuse keskkonna kaudu. RTK e-toetuse keskkond on kasutusel kõikide RTK hallatavate toetusmeetmete puhul. Taotlejal on õigus esitada ühes kalendrikuus üks taotlus, piirang on vajalik RTK töövoo sujuvaks korraldamiseks.

Paragrahv 7 sätestab nõuded taotlejale. Taotlejana kvalifitseerub vaid KOV või selle ametiasutus, mis ei ole linnaosavalitsus. Meede on suunatud üksnes KOVidele selleks, et soodustada paikkonna tasandil terviklikku teenusekorraldust. Linnaosavalitsused on taotlejate seast välja arvatud selsamal põhjusel ehk paikkonna tasandil tervikliku teenusekorralduse soodustamiseks ja välistamiseks, et teenustele ligipääs sõltuks linnaosa piiridest.

Kui teenust ei osuta taotleja või tema hallatav asutus, peab taotleja olema sõlminud teenuseosutajaga lepingu või muus vormis kirjalikult taasesitatava kokkuleppe toetusperioodil KOV-i elanikele teenuse osutamiseks. Nõue on vajalik, et taotluste esitamine ja toetuste küsimine toimuks üksnes juhul, kui on tagatud teenust vahetult osutava teenusepakkuja olemasolu ja vaba maht teenuste osutamiseks. Vastasel juhul on oht, et küsitav toetus ei leia kasutamist, kui paikkonnas puudub vaba mahuga teenuseosutaja.

Taotlejal ei tohi taotluse esitamise ajal olla riiklike maksude maksuvõlgasid või need peavad olema ajatatud. Samuti ei tohi taotlejal olla taotluse esitamise ajal täitmata kohustusi toetuse andja ees. Taotlejal on kohustus enne taotluse esitamist veenduda, et tähtjaks täitmata kohustused toetuse andja ees puuduvad, kuna taotluse esitamise ajal kohustub taotleja esindaja nimetatut allkirjaga kinnitama.

Paragrahv 8 sätestab taotlusele esitatavad nõuded. Taotlus tuleb esitada määruses sätestatud nõuete ja tingimuste kohaselt. Taotlus peab olema esitatud määruses sätestatud ajaks ja e-toetuse keskkonna vorminõudeid järgides ning sellele peavad olema lisatud nõutud dokumendid. Taotluse peab digitaalselt allkirjastama esindusõigust omav isik. Toetust tuleb taotleda üksnes määruses sätestatud eesmärkidel ja toetatavatele tegevustele.

Selleks, et toetust saaks üksnes need teenuseosutajad, kelle töötajatel on piisav ettevalmistus ja töökogemus, peab taotleja esitama koos taotlusega vaimse tervise teenust vahetult osutava isiku CV, mis kajastab inimese kutsealast ja hariduslikku ettevalmistust ning töökogemust. Kui kvalifikatsioon on omandatud enne Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) loomist või välisriigis, tuleb koos CV-ga esitada ka haridust tõendava dokumendi koopia ning välisriigis omandatud kvalifikatsiooni puhul Eesti ENIC/NARIC Keskuse poolt välja antud kvalifikatsiooni tõendav dokument. Seda ka juhul, kui taotleja ostab teenust sisse. CV-s sisalduv teave on aluseks taotluste hindamisel ning see aitab tagada teenuste kvaliteedi ja välistada puuduliku ettevalmistusega inimeste pakutavate teenuste rahastamise taotlusvoorst. Vaimset tervist toetavaid teenuseid vajavad inimesed võivad olla haavatavas olukorras. Selleks, et maandada teenuse osutamise ajal abivajaja vaimse tervise edasise kahjustamise riski, on põhjendatud rakendada rangeid kvalifikatsiooninõudeid ja kontrollida nende täitmist ka väljaspool ravisüsteemi. Kui esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel, peab ta taotluse esitamisel esitama ka volikirja.

Juhul kui teenust ei osuta taotleja või tema hallatav asutus ehk KOV ostab teenust sisse, peab taotleja esitama koos taotluse ja CV-dega ka teenust osutava isiku allkirjastatud lepingu või muus vormis kirjalikult taasesitatava kokkuleppe, millelt nähtub kinnitus osutada taotluses näidatud teenust selles näidataval perioodil KOV-i elanikele. Tegemist võib olla näiteks teenuse osutamise eellepinguga. Dokumendi esitamise nõue on seotud selleks, et taotlejad küsiks toetust üksnes sellise teenuseosutaja tegevuse rahastamiseks, kellega on koostöö läbi räägitud ja kellel on reaalne valmisolek teenust osutada. Võrreldes 2023. aasta taotlusvooriga on täpsustatud, et kokkuleppe peab hõlmama seda konkreetset perioodi, mille kohta KOV toetuse taotluse esitab.

Seega ei vasta taotlus nõuetele, kui 2024. aasta juulis esitatud taotluse lisas on kokkuleppe, kus teenust osutav isik on lubanud tagada teenuse pakkumise 2024. aasta aprillis.

Paragrahv 9 sätestab toetuse suuruse arvutamise alused. Toetuse suuruse arvutamisel lähtutakse taotlusest ja §-s 9 sätestatud tingimustest. Toetuse suurus on seotud KOV-i elanike arvuga. Toetuse arvutamise alus on 2424,46 eurot kalendrikuus iga KOV-is elava 7000 elaniku kohta. Nimetatud elanike arvust väiksema elanike arvuga KOV-il on seega arvutamisalusest lähtuvalt õigus väiksemale toetusele ning suurema elanike arvuga KOV-il suuremale toetusele. Määruse kohaselt on näiteks 28 000 elanikuga KOVil õigus toetusele kogusummas $(28\ 000 / 7000) \times 2424,46$ eurot ehk 9697,84 eurot kalendrikuus. Seevastu on 3500 elanikuga KOV-il õigus toetusele summas $(3500 / 7000) \times 2424,46$ eurot ehk 1212,23 eurot kalendrikuus.

Toetus on seotud KOV-i elanike arvuga meetme piiratud eelarvest tulenevalt ning lähtudes eeldusest, et elanike arvu kasvades kasvab ka nõudlus vaimse tervise teenuse järele. Toetuse piirmäära aluseks on võetud Eesti keskmine brutokuupalk 2023. aasta III kvartalis koos tööjõumaksude ja -maksetega. KOV-i elanike arvu kindlaks määramisel lähtutakse rahvastikuregistri andmetest seisuga 01.01.2024.

Toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest on kuni 70%, mis ei või ületada määruse § 9 lõigete 2, 5 ja 6 kohast toetuse maksimummäära. Sellele lisandub taotleja poolt kaetav omaosalus vähemalt 30% toetuse maksimaalsest määrast.

KOV-ile kalendrikuu eest määratava toetuse suurusele on siiski sätestatud ülempiir – see on summa 2424,46 eurot viiekordne määr (s.o 12 122,3 eurot kalendrikuu eest). Piirmäär aitab vältida olukorda, kus suure elanike arvuga KOV kasutaks ära kogu meetme eelarve. Toetuse andmise kord ei piira KOV-i õigust hankida või osutada vaimset tervist toetavat teenust toetatavast maksimaalsest mahust oluliselt rohkem või ka vähem. Kui tegelikud teenusekulud ületavad määruses sätestatud piirmäära, makstakse toetust seatud piirmäära ulatuses. Kui kavandatud kulud jäävad seatud ülempiirist madalamaks, saab toetusega katta kogu kavandatud teenusekulu.

Määruses on toetuse andjale jäetud õigus kaalutleda ja määrata põhjendatud juhtudel (s.o §-s 11 nimetatud hindamiskomisjoni argumenteeritud ettepaneku korral) ja vastavasisulise taotluse olemasolul taotlejale toetus, mis on suurem kui toetuse summa, mis on arvutatud §-s 9 sisalduvate arvutusosaluste baasil. Nii võib toetuse andja määrata 6500 elanikuga KOV-i puhul oluliste argumentide ja raha piisavuse korral samaväärse toetuse kui oleks õigus 7000 elanikuga KOV-il. Näiteks võib selline samm olla vajalik selleks, et tagada konkurentsivõimeline palgafond, mis võimaldab KOVil allasutusel palgata täiskoormusega psühholoog. Sarnaselt on toetuse andjal oluliste argumentide korral ja tingimusel, et suuremas ulatuses toetuse andmine ei kahjusta ühegi teise KOV-i huve, võimalik rakendada viiekordsest määrast suuremat määra. Taoline olukord on võimalik juhul, kui enamik kavandatud taotlustest on teadaolevalt esitatud, kuid eelarves on jätkuvalt vaba raha ning mõni suurem KOV soovib toetuse mahtu suurendada. Sotsiaalministeerium rakendas näiteks 2022. aasta IV kvartalis nende taotlejate jaoks soodsamaid määrasid, kes olid neile ette nähtud toetusemahu ära kasutanud, kuid soovisid täiendavalt pakkuda Ukraina sõjapõgenikele psühholoogilist tuge ja toetavaid teenuseid põgenike emakeeles.

Paragrahv 9 sätestab ka toetuse suuruse määramise põhimõtted juhuks, kui ühest KOV-ist esitatakse mitu taotlust. Kui samal kalendrikuul esitavad taotluse nii KOV kui ka selle ametiasutus, määratakse toetus esmalt ajaliselt varem saabunud taotlusele ning hiljem saabunud taotluse toetuse summa arvutamisel lähtub toetuse andja §-s 9 sätestatust, taotluses esitatud andmetest ja KOV-ile juba määratud toetuse suurusest. Ka juhul, kui samast KOV-ist esitatakse järgmistel kalendrikuudel uus taotlus, võetakse lisaks taotlusele ja §-s 9 sätestatud tingimustele toetuse suuruse määramisel aluseks juba varasem samast KOV-ist esitatud taotluste eest määratud toetusi.

Paragrahv 10 reguleerib taotluste menetlemise protsessi. Menetlus koosneb taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimisest, taotluse hindamisest ja taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest koos toetuse määramisega taotluse rahuldamise korral. Kalendrikuu jooksul laekunud taotluste rahuldamine otsustatakse hiljemalt selle esitamisele järgneva

kalendrikuu viimasel tööpäeval. Seega saavad kõik taotlejad juba järgmise kuu lõpus tagasiside, kas nende taotlus rahuldatakse või mitte. Taotlust, mis esitatakse ajal, kui taotlusvoor ei ole avatud, menetlusse ei võeta ja sellest informeeritakse taotlejat kolme tööpäeva jooksul taotluse esitamisest arvates.

Kui taotluses esineb puudusi, annab toetuse andja taotluse esitajale viis tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks. Selline tähtaeg on piisavalt pikk, et enamik taotlejaid suudab puudused likvideerida. Teisalt on see piisavalt lühike, et mitte põhjustada taotluste menetlemise protsessis olulisi viivitusi. Tähtpäevaks puuduste kõrvaldamata jätmisel võib toetuse andja jätta taotluse läbi vaatamata. Samas juhul, kui taotlus vastab vähemalt osaliselt tingimustele ja selle alusel on võimalik määrata osaline toetus, võetakse see siiski menetlusse ja suunatakse hindamisele. Näiteks on taotluse hindamine ja toetuse määramine asjakohane, kui neljast teenust vahetult osutava isiku CV-st on esitatud vaid kolm. Ühe CV puudumise pärast ei ole kohane kogu taotlust tagasi lükata ning komisjon saab taotlust hinnata kolme teenust vahetult osutava isiku tegevuse ulatuses ja teha vastavalt ettepaneku määrata nende tegevuse toetamiseks toetus.

Paragrahv 11 reguleerib taotluste hindamist, hindamiskriteeriumeid ja valiku korda. Paragrahv 11 annab volitusnormi kehtestada valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga taotluste hindamise kord ja moodustada vähemalt kolmeliikmeline hindamiskomisjon (edaspidi *komisjon*).

Komisjon hindab taotlusi kolme hindamiskriteeriumi alusel: 1) teenuse või teenuste koosluse vastavus määruse eesmärgile, 2) teenust vahetult osutava isiku haridusliku ja kutsealase ettevalmistuse piisavus osutada teenust ning 3) teenust vahetult osutava isiku töökogemuse piisavus osutada teenust. Hindamise aluseks olevad täpsemad hindamiskriteeriumid esitatakse määruse lisas. Iga taotlusele antakse hindepunktid. Kui taotluses sisaldub mitu teenust või teenuseosutajat, hinnatakse eespool nimetatud hindamiskriteeriumite 2 ja 3 alusel iga teenuseosutajat ja teenust. Taotluse vastava kriteeriumi hinne arvutatakse teenuseosutajate ja teenuste punktisummade aritmeetilise keskmisena. Komisjonil on õigus küsida taotlejalt lisainfot, kui esitatud info on ebatäielik või ebaselge.

Taotluste hindamise protsessiga seotud ajalised kriteeriumid määravad taotluste menetlemise ajalise raami. RTK teeb kalendrikuu esimese 15 päeva jooksul eelmisel kalendrikuul laekunud taotluste nõuetele vastavuse kontrolli, edastab komisjonile hindamiseks vajalikud materjalid, sealhulgas teeb esitatud taotlused komisjonile e-toetuse keskkonnas kättesaadavaks. Komisjon kujundab esitatud materjalide ja taotluste baasil kümne päeva jooksul seisukoha taotluste rahuldamiseks ning edastab hiljemalt sama kuu 25. kuupäeval RTK-le ettepaneku toetuste määramiseks. Kui tähtaeg satub puhkepäevale, on tähtaeg nimetatud kuupäevale järgnev esimene tööpäev. Vastavalt §-le 10 otsustatakse taotluse rahuldamine hiljemalt selle esitamisele järgneva kalendrikuu viimasel tööpäeval.

Paragrahv 12 reguleerib toetuse määramist ja maksmist. RTK lähtub toetuse määramisel taotluses sisalduvatest andmetest, §-s 9 sisalduvatest toetuse suuruse arvutamise alustest ja komisjoni ettepanekust. Taotlus võidakse rahuldada täielikult või osaliselt. Näiteks on osaline rahuldamine võimalik juhul, kui mõnda mitmest teenuseosutajast on mõnes aspektis hinnatud nulliga ja nende tegevuse eest pole võimalik toetust määrata. Samuti rahuldatakse taotlus osaliselt kui taotleja küsib suuremat toetust, kui §-s 9 sätestatud tingimused võimaldaksid määrata.

Paragrahvis 12 sätestatakse ka juhud, mil toetust ei määrata. Toetust ei maksta, kui taotleja ei vasta määruses sätestatud nõuetele või kui esitatud taotlus on puudustega, mis ei võimalda toetust määrata. Toetust ei määrata juhul, kui taotluse koondhinne jääb alla 11 punkti. Samuti ei määrata toetust juhul, kui taotlust on mõne § 11 lõikes 4 nimetatud kriteeriumi järgi hinnatud null punktiga, ega nende teenuste eest, mille osutajat on hinnatud mõne hindamiskriteeriumi järgi null punktiga. Nagu eespool selgitatud, on vaimse tervise teenuse rahastamisel oluline eelistada võimalikult põhjaliku ettevalmistusega teenuseosutajaid ja välistada toetuse jõudmine selliste isikuteni, kelle ettevalmistus ei vasta ootuspärasele miinimumtasemele. Toetust ei määrata ka juhul, kui teenust või psühholoogilist abi osutatakse üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või koolieelses lasteasutuses tugispetsialisti tegevusena, ega teenuste eest, mida juba rahastatakse riigieelarvest muul viisil. Näiteks nimetatud tugispetsialistide tegevust peaks KOV koolipidajana rahastama

riigieelarvest saadavast selleks ettenähtud tulust. Ka ei maksta KOV-ile täiendavat toetust juhul, kui KOV on juba saanud maksimaalses määras toetust ja komisjon ei pea seatud piire ületava toetuse määramist põhjendatuks.

Kalendrikuul, mil komisjoni ettepanek taotluste rahuldamiseks ületab eelarve jääki, rahuldab toetuse andja taotlused hindepunktide alusel koostatava paremusjärjestuse alusel kuni eelarve ammendumiseni. Paremusjärjestuses asetub kõrgema koondhindega taotlus kõrgemale kohale. Võrdsete koondhinnetega taotluste korral asetatakse paremusjärjestuses kõrgemale kohale taotlus, mille teenuse või teenuste koosluse vastavust määruse eesmärgile on hinnatud kõrgemalt. Kui kõik nimetatud kriteeriumid on võrdsed, eelistatakse ajaliselt varem esitatud taotlust.

Taotluse rahuldamise otsuses märgitakse toetuse summa ja toetuse saaja toetuse kasutamise seotud kohustused. RTK edastab otsuse taotlejale otsuse vastuvõtmisele järgneva kahe tööpäeva jooksul e-toetuse keskkonna kaudu. Toetus makstakse taotluses märgitud pangakontole kümne tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmisest arvates.

Paragrahv 13 sätestatakse toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja on kohustatud kasutama toetust taotluse ja taotluse rahuldamise otsuse kohaselt ning teavitama RTK-d, kui asjaolud, mille alusel toetus määrati, muutuvad oluliselt. Toetuse saaja võib toetusperioodil muuta toetuse määramise aluseks olevaid teenuseosutajaid ja osutatavate teenuste mahte üksnes RTK kirjalikul nõusolekul. Näiteks juhul, kui vahetatakse teenuseosutajat, tuleb tagada, et ka uus teenuseosutaja vastaks täielikult tingimustele, mille alusel toetus taotlejale määrati. Teenuse mahtude ja proportsioonide alusel hindab komisjon teenusekoosluse eesmärgipärasust ja koosõla määruse eesmärgiga – mahtude muutudes võib muutuda oluliselt ka vastavus meetme eesmärgile. Näiteks ei saa olla aktsepteeritav laiale populatsioonile suunatud psühholoogilise nõustamise teenuse kooskõlastamata asendamine väga kitsale sihtrühmale suunatud teenusega.

KOV peab teenuse osutamise alustamisel teavitama oma elanikke teenusest ja selle osutamise korraldusest. Seejuures on KOV vaba valima ise kanalid, mille kaudu infot sihtrühmadele edastatakse. Paragrahv 13 sätestab toetuse andja või tema volitatud isiku õiguse kontrollida toetuse taotlemise ja kasutamise seotud asjaolude paikapidavust. Seetõttu peab toetuse saaja toetuse kasutamise kohta pidama arvestust vastavalt raamatupidamise seadusest tulenevatele nõuetele, pidades seejuures eraldi kuluarvestust toetuse maksmise aluseks olevate tegevuste kohta. Taotlejad ei pea esitama kuludokumente aruande esitamisega samal ajal, kuid on kohustatud seda tegema RTK nõudmise korral. RTK-l on õigus kaalutleda, kas kuludokumentide esitamist nõutakse üksnes juhul, kui on kahtlusi aruandes esitatud andmete tõepärasuses, tehakse seda pisteliselt või muudest kriteeriumitest lähtudes (nõudes näiteks kuludokumentide kõikidelt teatava suurusega toetuse saajatelt). Kuludokumentide universaalne väljanõudmine kõikidelt toetust saanud KOV-idelt või nende ametiasutustelt ei pruugi olla halduskoormuse seisukohalt mõistlik ja peaks toimuma riskide hindamise põhjal.

Paragrahv 13 sätestab toetuse saajale kohustuse esitada 20 tööpäeva jooksul toetusperioodi lõppemisest arvates e-toetuse keskkonna kaudu toetuse kasutamise aruanne. Toetuse saaja peab aruandes andma ülevaate teenuse kasutamisest, sealhulgas teenusekasutajate ja kohtumiste arvust ning teenuse osutamisega kaasnenud kulust. Kui tegelikud kulud, mille eest toetust taotleti, on välja makstud toetusest väiksemad, peab toetuse saaja toetuse summa ja tegeliku kulu vahe toetuse andjale tagasi maksma.

Paragrahv 14 sätestab juhud, mille korral tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks või toetus nõutakse tagasi. See on asjakohane, kui toetuse saaja või teenuseosutaja on rikkunud teenuse osutamisel isikuandmete kaitse nõudeid, teenust osutatakse ebaprofessionaalselt või kutse-eeetika nõudeid rikkudes või teenuse osutamise korraldus ei vasta taotluses märgitule. Toetuse saaja võib ka vabatahtlikult toetusest loobuda. Toetus nõutakse tagasi ka juhul, kui toetuse saaja ei tagasta vabatahtlikult tagasimaksmisele kuuluvat kasutamata jäävat toetust või ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud.

Paragrahv 15 reguleerib otsuse või toimingu vaidlustamist. Vaidlustamise korral võib taotleja esitada toetuse andjale vaide haldusmenetluse seaduses või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Tegemist ei ole vähese tähtsusega abi ega riigiabi andmisega, vaid KOVi haldusülesande toetamisega riigieelarvest, samuti ei ole tegemist ettevõtluse ega majandustegevuse toetamisega. Määrusega parandatakse psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust KOvides. Meede võimaldab katta edukatest taotlejatest KOvide kulud toetusega ja suurendada KOvide valmidust pakkuda vaimse tervise teenust. Vaimset tervist toetavate teenuste pakkumine elanikele, kelle abivajadust ei ole hinnatud, on KOvide vabatahtlik ülesanne, mida on ilma toetusmeetmeta pakkunud vaid mõned KOVid.

4. Määruse mõjud

Määruse rakendamisega mõjutatav(ad) sihtrühm(ad)

Määruse rakendamisel on potentsiaal mõjutada KOVe (79) ja Eesti elanikke, kaudsemalt mõjutatakse vaimset tervist toetavaid teenuseid pakkuvaid organisatsioone (tõenäoliselt 60–80) ja nende personali (suurusjärg 100–140). 2023. aastal kasutas vaimse tervise teenuse toetust ligi 60% kõikidest KOV-idest.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Määruse rakendamise keskne eesmärk on leevendada järjestikuste kriiside negatiivset mõju Eesti elanike vaimsele tervisele. Selleks parandatakse psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust KOvides. Arvestades toetuse kuluga 2424,46 eurot iga 7000 elaniku kohta kalendrikuus, võimaldab toetusmeede eelarvega 1 000 000 eurot tagada teenusepakkumise võimekuse arvestuslikult populatsioonile suurusega 240 603 elanikku (s.o (1 000 000 eurot / (2424,46 eurot x 12 kalendrikuud)) x 7000).

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meetmest saavad otsest kasu ca 60% KOV-ide elanikud, on meetme otsene mõju vahetutele abisaajatele väga suur. Toetusmeetme toel luuakse toetusperioodi ajaks kogukonna tasandil kas peamine või täiendav uks, et siseneda vaimset tervist toetavate teenuste süsteemi. Tõenäoliselt ei kaasne määruse rakendamisega ebasoovitava mõju riski.

Mõju majandusele ja regionaalarengule

Määruse rakendamine lisab vaimset tervist toetavate teenuste valdkonda ligi 1 000 000 eurot ning võib aidata luua toetusperioodiks kümneid täiendavaid töökohti. Toetusmeede on disainitud toetuse ülempiiriga – sel moel loob meede enam väärtust madala keskmise töötasuga piirkondades ja võib avaldada positiivset mõju töökohtade loomisele peamistest tõmbekeskustest kaugemal asuvates KOV-ides. Tõenäoliselt ei kaasne määruse rakendamisega ebasoovitava mõju riski.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Meetme otsene eesmärk on parandada kohalikul tasandil psühholoogilise abi ja psühhosotsiaalse abi kättesaadavust. Meede suurendab tõenäoliselt KOV-ide valmidust jätkata vaimset tervist toetavate teenuste pakkumisega. Vaimset tervist toetavate teenuste pakkumine elanikele, kelle abivajadust ei ole hinnatud, on KOV-ide vabatahtlik ülesanne, mida enne 2022. aastat pakkusid iseseisvalt vaid mõned KOV-id. Kogukondlike vaimset tervist toetavate teenuste arendamine võimaldab pakkuda abi elanikele, kelle vaimse tervise olukord ei vaja veel kliinilist sekkumist, kuid kellel võib ilma õigeaegset abi saamata kujuneda välja vaimse tervise häire.

Vähenenud eelarveliste vahendite olukorras tuleb rakendada taotlejatele 30% omaosalust, et saaks jätkata teenuse toetusega enam-vähem samas mahu. Omaosaluse tõttu võib toetust taotlema tulla vähem KOV-e.

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meetet kasutatavate KOV-ide osakaal jääb tõenäoliselt üle poole (45–55 KOV-i), on mõju tõenäoliselt suur neis KOV-ides, kus meede rakendub. Meetme edukas rakendamine võimaldab toetusmeedet järgnevatel aastatel laiendada ja täpsemalt sihtida ning toetada järgnevatel aastatel vaimset tervist toetavaid teenuseid, mis loovad enim väärtust.

Valdkonnad, mida meede ei mõjuta

Määruse rakendamine ei avalda mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ega elu- ja looduskeskkonnale.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse Sotsiaalministeeriumile tervist toetavate valikute programmi vaimse tervise edendamise tegevuseks planeeritud vahenditest. Toetusmeetme rahastamiseks on kavandatud 1 000 000 eurot.

RTK administreerimisega seotud kulude katteks võib kasutada kuni 28 070 eurot taotlusvooru eelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse tingimused võimaldavad taotleja toetust tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2024. a tehtud kulude eest.

7. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ja Eesti Psühholoogide Liidule.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil ei olnud eelnõu kohta kommentaare. Rahandusministeerium, Riigi Tugiteenuste Keskus ja Eesti Linnade ja Valdade Liit edastasid Sotsiaalministeeriumile ettepanekud – need ja vastused neile on esitatud määruse seletuskirjale, mis on koondatud kooskõlastustabelisse. Vajaduse korral täpsustati määrust või seletuskirja, mõnel juhul anti lisaselgitusi kooskõlastustabelis.